

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва
Кваліфікаційна робота на правах
рукопису

Остапчук Антоніна Валеріївна

УДК 338.439

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**СУЧАСНІ ТРЕНДИ МЯСНОЇ ГАЛУЗІ: ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня Магістр кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Ткачук Василь Іванович
д.е.н., проф.

АНОТАЦІЯ

Остапчук А.В. Сучасні тренди м'ясної галузі: проблеми та перспективи розвитку. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка». – Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир, 2019.

У роботі розглянуто теоретичні засади необхідності зростання м'ясної галузі в Україні. Окреслено особливості м'ясної галузі, значення м'ясної продукції для здоров'я людини. Визначено та охарактеризовано основні історичні періоди розвитку м'ясовиробництва в Україні. Здійснено оцінку сучасних та перспективних тенденцій розвитку м'ясної галузі в Україні та Житомирській області. Окреслено стратегічні напрями функціонування тваринництва. Побудовано прогностичні показники галузі.

Ключові слова: скотарство, м'ясо, галузь, сільське господарство, виробництво, експорт, імпорт, споживання, баланси м'яса.

SUMMARY

Ostapchuk AV Current meat industry trends: challenges and prospects. - Manuscript qualification work.

Qualification work for the master's degree in specialty 051 "Economics". - Zhytomyr National Agro-Ecological University, Zhytomyr, 2019.

Theoretical principles of necessity of the meat industry growing in Ukraine are considered in the paper. The characteristics of the meat industry, the importance of meat products for human health are outlined. The main historical periods of meat production development in Ukraine have been identified and characterized. The current and perspective trends of meat industry development in Ukraine and Zhitomir region have been evaluated. Strategic directions of livestock functioning were outlined. Industry forecasts were constructed.

Keywords: animal husbandry, meat, industry, agriculture, production, export, import, consumption, meat balances.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ	7
1.1. Значення м'ясної продукції у формуванні повноцінного раціону людини	7
1.2. Структура м'ясопромислового комплексу	9
1.3. Історичні аспекти розвитку м'ясної галузі в Україні	10
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТРЕНДИ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ	12
2.1. Економічні характеристики м'ясного ринку України	12
2.2. Галузевий конкурентний аналіз	14
2.3. Сировинна база та організація забезпечення підприємств м'ясної галузі Житомирської області	16
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ	22
3.1. Стратегічні напрями розвитку галузі	22
3.2. Напрями державної підтримки розвитку тваринництва Житомирщини	23
3.3. Прогнозування економічних показників м'ясновиробництва	26
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Актуальність теми. М'ясна галузь є невід'ємною складовою системи продовольчого забезпечення населення України. Водночас, неефективний її розвиток, що зумовлений недостатністю фінансової підтримки з боку держави та інвесторів; незадовільним технічним та технологічним оснащенням підприємств; різким зниженням за останні роки поголів'я ВРХ та свиней; низькою купівельною спроможністю населення призводить до зниження рівня рентабельності виробництва м'яса та загрожує продовольчій безпеці країни.

Дослідженням м'ясної галузі займається багато науковців. Це цінні роботи В.Г. Андрійчука, В.В. Зіновчука, М.Й. Маліка, В.І. Мацибори, В.А. Нелепа, П.Т. Саблука, Є.І. Ходаківського, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших. Серед останніх досліджень і публікацій слід відмітити роботи Богданович О. А., Віблого П. І., Захарчук О.В., Ільчук О.М., Кіреєва Е. А., Кириленко І.Г., Кравчук Н.І., Кільницької О.С., Кулинич Ю. М., Мацибори Т.В., Миланова І.Г., Павленчик Н.Ф., Пахучої Е. В., Шияна Н.І., Шірінян Л. В. та інших.

Все це свідчить про необхідність проведення досліджень динамічного розвитку галузі та діагностики проблем суб'єктів м'ясопродуктового підкомплексу, що зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. *Метою* кваліфікаційної роботи є дослідження сучасних тенденцій розвитку м'ясної галузі України та Житомирської області зокрема та розробка науково обґрунтованих рекомендацій подолання негативних проявів структурної кризи м'ясопродуктового підкомплексу.

Для досягнення поставленої мети визначені такі *завдання*:

- охарактеризувати значення м'яса для повноцінного раціону та здоров'я людини;
- визначити структуру та економічні зв'язки між суб'єктами м'ясопродуктового підкомплексу;

- окреслити історичні передумови розвитку галузі в Україні;
- оцінити сучасний рівень розвитку та розміщення сировинної бази м'ясовиробництва;
- охарактеризувати;
- визначити шляхи;
- здійснити прогноз.

Предмет і об'єкт дослідження. *Предметом* дослідження є теоретичні, методичні та прикладні положення розвитку м'ясної галузі. *Об'єктом* дослідження є процес розвитку м'ясної галузі України та Житомирської області зокрема.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети у кваліфікаційній роботі використано методи спостереження, аналізу і синтезу, порівняння. Використані статистичні прийоми для визначення сучасних, а також прогнозних тенденцій розвитку м'ясної галузі та забезпечення м'ясом та м'ясопродуктами регіонального продовольчого ринку. Наочна демонстрація подання результатів дослідження здійснено у вигляді таблиць, графіків, діаграм, схем, рисунків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань функціонування м'ясної галузі, матеріали Державного комітету статистики, Міністерства аграрної політики і продовольства, періодичні видання, посібники, монографії та дисертації з теми дослідження.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи опубліковані в 1 фаховій статті у співавторстві з науковим керівником, та 1 конференції одноосібно (додається).

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження приходимо до наступних висновків:

1. М'ясопереробна промисловість забезпечує м'ясом та м'ясопродуктами населення України. За об'ємами виробництва валової продукції в харчовій промисловості галузь посідає перше місце.
2. Система забезпечення населення м'ясною продукцією включає широке коло суб'єктів, функціонування яких взаємообумовлює їх рівень розвитку та визначає формування продовольчої безпеки країни і її регіонів. До неї належать сільськогосподарські підприємства, тваринницькі ферми, племінні заводи, м'ясокомбінати, торгівельна інфраструктура тощо.
3. Поступовий розвиток м'ясної галузі полягає в поглибленні механізації і автоматизації виробничих процесів, створення потужної сировинної бази, застосування досягнень науки і техніки, будівництві м'ясокомбінатів у всіх великих містах України, формування племінної бази та виведення українських продуктивних порід.
4. В Україні м'ясний ринок має наступні економічні характеристики: зниження поголів'я ВРХ та свиней, збільшення поголів'я птиці. У виробництві м'яса позитивні тенденції зростання, те саме стосується експорту та імпорту усіх видів м'яса.
5. Основні ринки збуту охолодженої телятини: США (60 %), Нідерланди (24 %), Бельгія (8,1 %). Основними країнами-постачальниками м'яса в Україну є: Литва (77,4 %), Білорусь (11,1%), Німеччина (5,64%).
6. Низькі темпи організації реформування аграрного сектора економіки України, призвели до зниження рівня розвитку галузі тваринництва Житомирської області. Протягом 1995-2018 рр. відбулося значне скорочення поголів'я ВРХ - на 80 %, свиней – на 77 %. Лише поголів'я птиці, за ці роки, збільшилося у 1,5 рази.

7. За рахунок зниження рівня ВРХ, свиней, овець та кіз у 2018 р. відбулося скорочення виробництва м'яса на 39 % порівняно з 1995 р., молока на 37 % та вовни на 73%
8. Серед регіонів України лідерство на ринку м'яса утримують Вінницька (14%), Черкаська (13%), Дніпропетровська (11%) і Київська (10%) області. Житомирщина займає 9-е місце за обсягами виробництва та значно поступається усередненим фінансово-економічним результатам.
9. Основними проблемами розвитку м'ясного скотарства Житомирської області є: скорочення поголів'я; погана кормова база; низька рентабельність; зношене технічне обладнання тваринницьких ферм і комплексів; високі реалізаційні ціни м'яса в умовах низької платоспроможності населення; занепад селекційно-племінної справи та відтворення поголів'я; низький рівень концентрації та спеціалізації в сільськогосподарських підприємствах області; потребує вдосконалення фінансова підтримка галузі; низький рівень ветеринарно-санітарного контролю; недосконалі стандарти якості тощо.
10. Головними цілями стратегії розвитку м'ясного господарства мають стати: підвищення продуктивності тварин; створення можливостей для диверсифікації сільської економіки; розвиток ринкової інфраструктури; запровадження інноваційного підприємництва; розширення доступу до фінансових ресурсів особливо дрібних фермерських господарств тощо.
11. Результатами виконання програми фінансової підтримки тваринництва мають стати: підвищення темпів росту валової продукції м'ясопереробної галузі до 100,9 %, що є недостатнім для розширеного розвитку.
12. Результати прогнозування виробництва різних видів м'яса показують: зростання виробництва свинини, курятини. Негативною є ситуація поступового скорочення яловичини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубар Н.М. Основи фізіології та гігієни харчування. https://pidruchniki.com/14720324/meditsina/osnovi_fiziologiyi_ta_gigiyeni_harchuvannya
2. Українська радянська енциклопедія. Том 7. — Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1982. — С. 189
3. М'ясна промисловість України. Матеріали електронної енциклопедії. Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/>
4. Янковий В.О. М'ясопереробна промисловість України: стан та перспективи розвитку. *Харчова наука і технологія*. №2 (11). 2010. С. 90-95
5. Рибак О.М. Загальні технології харчової промисловості. Технології м'яса і м'ясних продуктів. Тернопіль. 2013 р.
6. История развития мясной промышленности. <http://www.jarvis-russia.ru/artlpg.php?id=29>. Рибак О.М. Загальні технології харчової промисловості. Технології м'яса і м'ясних продуктів. Тернопіль. 2013 р.
7. Пуцентейло П.Р. Перспективи розвитку виробничого потенціалу м'ясного скотарства України. *Сталий розвиток економіки*. С. 9-17 http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3556/1/%D0%A1%D0%A0%D0%95_1_2011.pdf
8. Meat Market Review - Overview of global meat market developments in 2018. FAO. Italy. Rome. 2019 <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca3880en>
- 9.
10. Ukrainian Food Export Board <http://ukrainian-food.org/uk/post/dinamika-masnogo-rinku-ukraini-u-20182017-r-r>
11. Що саме постачали українські м'ясні компанії на міжнародні ринки? Аналітичний відділу Ради з питань експорту продовольства. <http://ukrainian-food.org/uk/post/so-same-postacali-ukrainski-masni-kompanii-na-miznarodni-rinki>
12. Інформаційно-аналітичний звіт по ринкам м'ясних виробів. Ukrainian Food Export board. 4.03.2019. <http://ukrainian-food.org/uk/post/ricnij-informacijno-analiticnij-zvit-po-rinkam-masnih-virobiv>

- 13.Сергієнко А. М'ясний ринок України: цифри і факти
<https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/analiz-mjasnogo-rynka.html>
- 14.Офіційний сай МХП . <https://www.mhp.com.ua/ru/operations/meat-processing>
- 15.Рейтинг топ-експортерів яловичини у 2018 році. Ukrainian Food Export board. <http://ukrainian-food.org/uk/post/rejting-top-eksporteriv-alovicini-u-2018-roci>
- 16.Новини. Управління агропромислового розвитку Житомирської області. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://agroprom.zt.gov.ua/index.php/news-apk/843-po-chyselnosti-poholivia-velykoi-rohatoi-khudoby-i-v-tomu-chysli-koriv-oblast-na-5-mu-mistsi>
(дата звернення: 23.07.2019)
- 17.Асоціація тваринників України. Інтернет ресурс. Режим доступу : <https://usba.com.ua/zitomirsina-lidirue-za-tempami-zrostannam-pogoliva-vrh> (дата звернення: 03.08.2019)
- 18.Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016-2020 рр. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://agroprom.zt.gov.ua/images/pdf/284.pdf> (дата звернення: 03.05.2019)
- 19.Тваринництво (1995–2018 роки). Головне управління статистики у Житомирській області. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Sil/sgroslin.htm> (дата звернення: 11.07.2019)
- 20.Соціально-економічне становище Житомирської області за січень 2019 р. Головне управління статистики у Житомирській області. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2019)
- 21.Тенденції на ринку м'яса у 2019 році. Тваринництво. AgroPortal. 1.01.2019 р. <http://agroportal.ua/ua/news/zhivotnovodstvo/tendentsii-na-rynke-myasa-v-2019-godu/>
- 22.Кернасюк Ю. Рентабельність агробізнесу. *Агробізнес сьогодні*. 11.09.2019 р. <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/14820-rentabelnist-ahrobiznesu.html>. Дата звернення: 25.10.2019

23. Виробництво яловичини. *Укрінформ*. 07.08.2018.
<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2513331-virobnictvo-alovicini-v-ukraini-stalo-rentabelnim-uperse-za-25-rokiv-eksperti.html> Дата звернення:
28.10.2019
24. Сільське господарство України. Статистичний збірник, 2018 р. Державна служба статистики України, 2019 р.
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/Zb_sg_2018%20.pdf
Дата звернення: 28.10.2019
25. На що можуть отримати бюджетну допомогу селяни Житомирської області. Перелік програм. 22.08.2018 р. Житомир інфо. Інтернет ресурс. Режим доступу : https://www.zhitomir.info/news_177034.html (дата звернення: 10.09.2019)
26. Державна підтримка сільського господарства: урядові програми 2018. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://dotacii.minagro.gov.ua/ua> (дата звернення: 05.09.2019)
27. Про державний бюджет України. Закон України. № 2696-VIII від 28.02.2019. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 50, ст.400.
28. Грабовецкий Б.Є., Навчальний посібник. Вінниця: ВФ ТАНГ, 2000.